

Konference Františkánské rodiny

Uvěřili jsme v lásku

Dopis k osmistému výročí narození sv. Alžběty,
uherské princezny, duryňské lankraběnky a františkánské kajícnice

Všem sestřám a bratřím z Františkánské rodiny
a zvláště všem sestřám a bratřím z Třetího řeholního řádu a Sekulárního františkánského řádu:
Kéž Boží milost naplní vaše srdce!

1. Osmisté výročí, 1207-2007

V nadcházejícím roce 2007 budeme slavit osmisté výročí narození sv. Alžběty, uherské princezny, duryňské lankraběnky a františkánské kajícnice. Jubilejní rok bude zahájen 17. listopadu 2006 v den svátku sv. Alžběty a bude zakončen ve stejný den v roce 2007.

Třetí františkánský řád uctívá sv. Alžbětu jako svou patronku a celá Františkánská rodina ji počítá k těm, kdo jsou její slávou. Rádi bychom využili této příležitosti a představili sv. Alžbětu jako výjimečný příklad darování se Bohu Otci, v následování Krista a také tím, že nechala celou svou bytost proniknout Bohem, který je láska.

V programové encyklice svého pontifikátu, *Deus caritas est* (DC 1), nám papež Benedikt XVI. připomíná základní rozhodnutí křesťana vyjádřené těmito slovy: *Uvěřili jsme v Boží lásku*. Přejme si, aby naše víra vyšla posílená z tohoto jubilejního setkání se sv. Alžbětou, která hluboce věřila v tuto lásku.

V životě sv. Alžběty se projevují postoje, které věrně odrážejí evangelium Ježíše Krista: uznání absolutní Boží svrchovanosti; potřeba vzdát se všeho a stát se malými jako děti, abychom vešli do Otcova království; naplnění nového přikázání lásky do všech důsledků.

Alžběta zapomínala na sebe a stala se bližním všem potřebným. Objevila Ježíšovu přítomnost v chudých, v těch, kteří žili na okraji společnosti, v hladových a nemocných (Mt 25). Veškeré její úsilí spočívalo v tom, že žila milosrdenství Boha, který je láska, a uskutečňovala je uprostřed chudých.

Podle opravdového životního stylu sv. Františka se snažila radikálně následovat Krista, který ačkoli bohatý, stal se chudým. Odmítla vnější zdání a ctižádost světa, okázalost dvora, pohodlí, bohatství i přepychový oděv. Sestoupila ze svého hradu a usadila se mezi vyděděnými a nešťastnými, aby jim sloužila. Alžběta – první kanonizovaná františkánská světice – byla zformována v evangelijní líhni sv. Františka.

Událost, kterou slavíme při tomto výročí, je skrytá ve stínu vzdálené minulosti a zahalená v legendách. Jsme však přesvědčeni o tom, že pokud se za legendami setkáme v tomto jubilejním roce se světicí a jejím dílem, obohatí to nás samotné i naši činnost.

2. Legenda a život sv. Alžběty

Alžbětin život je protkaný legendami, které jsou plodem úcty, obdivu i představivosti a zachycují důležité stránky její osobnosti. Nás ale více zajímá historie, která je za těmito legendami skrytá. Chceme se seznámit s osobností sv. Alžběty i s její jedinečnou a provokativní svatostí.

Legends, které Alžbětu obklopují, jsou živými barvami jejího portrétu a metaforou skutečnosti. Jistěže je nemůžeme pominout.

Kdo byla Alžběta? Uherská princezna narozená v roce 1207, dcera krále Ondřeje II. a Gertrudy z Andechs-Meran. Podle maďarské tradice se narodila na hradě ve městě Sárospatak, jedné z oblíbených rezidencí královské rodiny v severním Maďarsku. Tradice obvykle udává jako datum jejího narození 7. červenec. Jistě však víme pouze rok.

Podle převažujícího zvyku ve středověké společnosti, byla Alžběta přislíbena jako manželka německému princovi z Duryňska. Když jí byly 4 roky (1211) svěřili ji německé delegaci, která si pro ni přišla do Prešpurku (Bratislavy). Ten byl v té době nejzápadnější pevností uherského království.

Alžbětu vychovávali na duryňském dvoře spolu s ostatními dětmi z lankraběcí rodiny včetně jejího budoucího manžela, jak bylo tehdy zvykem. Ve čtrnácti letech se vdala za Ludvíka IV., duryňského lankraběte. Měla tři děti, ovdověla ve dvaceti letech a zemřela v roce 1231, když jí bylo 24 let. V roce 1235 byla svatořečena papežem Řehořem IX. Rekord na tak bohatý život poznamenaný křížem, aby dosáhla výšin svatosti a stala se trvalým příkladem obětavosti a odříkání.

Díky legendám a některým ne příliš přesným populárním životopisům zakořenil mezi křesťany omyl, že Alžběta byla uherskou královnou. Ona však nikdy nebyla ani uherskou ani duryňskou královnou, ale uherskou princeznou a lankraběnkou v Duryňsku v Německu. Tradičně je Alžběta znázorňována s korunou, kterou nosila ne jako královna, ale jako princezna nebo lankraběnka.

3. Manželka a matka

Alžbětina společníce a služebné nám popisují, jak začala její cesta k Bohu, když byla ještě dítětem: Od raného dětství směřovaly všechny její hry, sny i modlitby k vyšším cílům.

V roce 1221 ve věku 14 let se vdala za lankraběte Ludvíka IV. Duryňského. Ludvík a Alžběta vyrůstali spolu a chovali se k sobě jako bratr a sestra. Svatba se konala v kostele sv. Jiří v Eisenachu.

Až do roku 1227 byla Alžběta příkladnou manželkou, matkou a duryňskou lankraběnkou, jednou z nejvznešenějších žen v říši.

Vzájemný vztah Alžběty a Ludvíka jako manželů se neřídil obvyklým stylem té doby, který se běžně vyznačoval politickými motivy či výhodností, ale byl vztahem opravdové manželské a bratrské lásky.

Jako vdaná žena věnovala Alžběta hodně času modlitbě dlouho do noci v ložnici, kterou sdílela se svým manželem. Věděla, že patří plně Ludvíkovi, ale zároveň slyšela volání svého „druhého manžela“: „Následuj mě!“ Hluboká radost a naprosté uspokojení, a nikoli nějaký rozpor zapříčiněný vnitřním rozdělením, prýštily z těchto dvou zaměřených lásky. Bůh byl nejvyšší a bezvýhradnou hodnotou, která posilovala všechny ostatní lásky: k manželovi, k dětem i k chudým.

Zázrak s růžemi popisovaný legendou neodpovídá přesně vztahu Alžběty a Ludvíka v manželství. Když jí manžel překvapil se zástěrou plnou chleba, nebyl žádný důvod skrývat před ním tento její skutek. Proto také nebyl žádný důvod k tomu, aby se chléb proměnil v růže. Bůh nedělá zbytečné zázraky.

Alžběta měla tři děti: Hermana, dědice trůnu, Sofii a Gertrudu. Ta se narodila až po smrti Alžbětina manžela (1227), který zemřel jako oběť moru při křížové výpravě na cestě do Svaté země. Alžbětě bylo v té době pouze 20 let.

Když Ludvík zemřel, zemřela také lankraběnka a do popředí se dostala kajícnice. Životopisci se neshodují na tom, zda byla vyhnána z hradu Wartburk anebo zda sama odešla. Její odpovědí na osamělost a opuštění dřívějšího způsobu života byla píseň vděčnosti *Te Deum*, o jehož zpěv požádala v kapli u františkánů.

4. Alžběta jako františkánská kajčnice

Alžběta Uherská je ženou, která tím nejautentičtějším způsobem ztělesňuje Františkova kajčícího ducha. Vedly se diskuse o tom, zda byla či nebyla františkánskou terciářkou. Musíme si však uvědomit, že v době, kdy žila, nebylo ještě slovo *terciář* všeobecně užívané. Ale bylo zde již mnoho kajčníků. Mnoho obyčejných mužů i žen následovalo život v kajčnici tak, jak jej ukazoval sv. František a šířili jeho bratři.

Menší bratři přišli do Eisenachu, hlavního města Duryňska, koncem roku 1224 nebo začátkem roku 1225; a na hradě Wartburk nedaleko od města sídlil lankraběcí dvůr v čele s Ludvíkem a Alžbětou.

Kázání menších bratří mezi lidem, které přejali od Františka z Assisi, spočívalo v povzbuzování k životu v kajčnici, tj. k tomu, aby se vzdali světského života, věnovali se modlitbě a umrtvování a konali skutky milosrdenství. Tento způsob života popsal František v svém *Listě věřícím*.

Alžbětu, která již byla vnímavá pro duchovní hodnoty, uvedl do života v kajčnici bratr Rudiger. Svědectví o tom, že Alžběta byla františkánkou, jsou nezpochybnitelná:

- Je jisté, že Alžběta darovala v Eisenachu františkánům kapli.
- Předla vlnu na hábity menších bratří.
- Když ji vyhnali z hradu, obrátila se sama a opuštěná na františkány a požádala je o zpěv *Te Deum* na poděkování Bohu.
- Na Velký pátek 24. března 1228 položila své ruce na odhalený oltář a vykonala veřejný slib ve františkánské kapli. Jako vnější znamení oblékla šedý hábit kajčníků.
- Čtyři služebné, které byly vyslýchány při kanonizačním procesu, také oblékly šedý hábit. „Chudobná tunika“, ve které se Alžběta chtěla nechat pohřbít, byla znamením řeholních slibů, jež jí propůjčily novou identitu.
- Nemocnici v Marburku (1229) svěřila pod ochranu sv. Františka, který byl před několika měsíci svatořečen.
- Anonymní cisterciácký autor ze Zwettlu (1236) dosvědčuje, že Alžběta „nosila šedý hábit menších bratří.“

Své rozhodnutí dosvědčila Alžběta životem v chudobě i tím, že rozdala všechen svůj majetek a věnovala se žebrání. Nebyly to charakteristické znaky, které požadoval František od svých následovníků?

Tato svědectví jsou potvrzena také dalšími prameny, které ilustrují kajčící život sv. Alžběty, jako jsou řehole a další františkánské dokumenty, *Memoriale propositi* či stará řehole kajčníků i podobnosti či shody mezi Alžbětou a Františkem.

5. Dva sliby sv. Alžběty

V životopisných pramenech nacházíme dva sliby sv. Alžběty a dva způsoby skládání slibů, které se tehdy užívaly: Při prvním ze slibů – ještě za manželova života – vstoupila Alžběta do řádu kajčníků. Vložila své ruce do rukou vizitátora Konráda z Marburku a slíbila poslušnost a zdrženlivost.

Chudý a přísný Konrád byl hlasatelem křížové výpravy. Byl pravděpodobně světským knězem. Alžběta si jej s Ludvíkovým souhlasem vybrala, protože byl chudý. Vizitátoři nemuseli být nutně františkány. V *Neschválené řeholi* (1221) nařizuje sv. František: „Vůbec nikdy žádá žena ať není od nějakého bratra přijata k poslušnosti, ale ať jí dá pouze duchovní radu a ona ať koná pokání, kde bude chtít“ (kap. 12).

Tři Alžbětiny služebné či společnice složily slib spolu s ní a vytvořily malé sesterské

společenství (fraternitu) modlitby a asketického života, jehož představeným a vizitátorem byl Konrád. Po smrti manžela ji následovaly z hradu do vyhnanství, do světa chudých. Byly pro ni povzbuzením v bolestných chvílích osamělosti a opuštěnosti.

Spolu s ní složily veřejně na Velký pátek 1228 druhý slib, a tak vznikla řeholní komunita. Stejně jako Alžběta dostaly i její služebné šedý hábit a slíbily, že budou šířit Boží milosrdenství. Společně pracovaly a jedly, společně vycházely ven, aby navštěvovaly domy chudých. Alžběta je posílala, aby rozdělovaly jídlo potřebným.

Byl to opravdový řeholní život pro ženy se sliby, bez přísné klauzury a zaměřený na sociální práci: na službu chudým, vyděděným, nemocným i poutníkům ... Byl to určitý druh zasvěceného života ve světě.

Trvalo ale několik století, než byl tento způsob komunitního života bez přísné klauzury pro ženy kanonicky schválen. Život v klášteře byl tehdy jedinou kanonickou formou, která byla církví pro ženské řeholní komunity povolena.

Alžběta bezpochyby uměla sladit oba dva rozměry života, intimní společenství s Bohem i aktivní službu chudým: *Mariam induit, Martham non exuit*. Marii oblékla, Martu neodložila.

Dnes máme kolem 400 ženských kongregací Třetího řeholního řádu (TOR) s asi 100 000 řeholnicemi se sliby, které následují Alžbětu v aktivním i kontemplativním životě a mohou se nazývat jejími dědičkami.

6. Milosrdná princezna a kajícnice

Alžbětin krátký život byl naplněn láskyplnou službou, radostí i utrpením. Její velká štědrost a pouto s potřebnými vyvolalo skandál na dvoře ve Wartburku. Alžběta nebyla jako oni. Mnoho poddaných ji považovalo za blázna. Tady Alžběta potkala jeden ze svých velkých křížů: ukřížována mezi společnostmi, do níž patřila, a světem těch, kdo nepoznali milosrdenství.

Když byla ještě lankraběnkou, musela za manželovy nepřítomnosti s využitím své plné moci čelit pohromě hladomoru, který ničil zemi. Aby pomohla potřebným, neváhala dát k dispozici vše, co bylo v sýpkách v zemích jejího manžela. Alžběta osobně sloužila skleslým, chudým a nemocným. Starala se podobně jako František o malomocné, kteří byli vyvrheli společnosti. Den co den, každou hodinu, jako chudá spolu s chudými žila a rozlévala Boží milosrdenství v řece bolesti a utrpení, které ji obklopovaly.

V nešťastném viděla Krista (Mt 25,40), který jí dával sílu překonat přirozený odpor, takže dokonce líbala hnisající rány malomocných.

Alžběta používala při svých skutcích pomoci druhým nejen srdce, ale i rozum. Věděla, že institucionalizovaná charita je efektivnější a trvalejší. Ještě za života svého manžela přispěla k vybudování nemocnic ve městech Eisenach a Gotha. Později, když už byla vdovou, vybudovala nemocnici v Marburku, která se stala jejím zamilovaným dílem. K péči o ni založila spolu se svými přítelkyněmi a služebníky řeholní společenství (fraternitu).

Pracovala vlastníma rukama: v kuchyni připravovala jídlo, v nemocnici sloužila potřebným, myla nádobí a posílala pryč své služebné, když se jí v tom snažily zabránit. Naučila se příst vlnu a šít oděvy pro chudé, také proto, aby si vydělala na živobytí.

7. Alžběta jako kontemplativní svěťice

Svatost se objevuje v dějinách církve jako určitá forma bláznovství, bláznovství kříže. A Alžbětina svatost je skutečným bláznovstvím. V jejím životě mimořádně jasně září ctnost pomáhající lásky. Její postava je písní lásky, která se projevuje ve službě a v odříkání a která chce rozsévat dobro.

Alžběta chtěla žít evangelium prostě, *sine glossa*, jak by řekl František, ve všech jeho

aspektech, duchovních i hmotných. Alžběta nezanechala žádné spisy, ale mnohá období jejího života můžeme pochopit jen na základě doslovného chápání evangelia. Uskutečnila životní program, který předkládá Ježíš v evangeliu:

- Kdo by chtěl svůj život zachránit, ztratí ho, kdo však svůj život pro mě a pro evangelium ztratí, zachrání si ho (Mk 8,35; srov. též Lk 17,33).
- Kdo chce jít za mnou, ať zapře sám sebe, vezme svůj kříž a následuje mě (Mk 8,34).
- Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej svůj majetek a rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi. Pak přijď a následuj mě (Mt 19,21).
- Kdo miluje otce nebo matku ... syna nebo dceru víc nežli mne, není mě hoden (Mt 10,37).

Alžbětina žhavá vnitřní síla vyrůstala ze spojení s Bohem. Její modlitba byla intenzivní a neustálá, občas dosahující i extáze. Stálé vědomí Boží přítomnosti bylo zdrojem její síly i radosti a její angažovanosti ve službě chudým. Ale také setkání s Kristem v chudých bylo povzbuzením pro její víru i modlitbu.

Její putování k Bohu se vyznačuje rozhodnými kroky vnitřního odstupu, až byla zcela zbavena všeho jako Kristus na kříži. Na konci svého života neměla nic než chudou šedou kajícíckou tuniku, kterou si chtěla ponechat jako symbol a pohřební rubáš.

Alžběta vyzařovala radost a vyrovnanost. Hlubiny její duše byly královstvím pokoje. Ve strastech, v osamělosti i v bolestech uskutečnila „dokonalou radost“, které učil František. „Musíme učinit lidi šťastnými“, říkávala svým služebným, které byly zároveň i jejími sestrami.

8. Závěr

Alžběta prošla tímto životem jako zářící meteor plný naděje. Přinesla světlo do srdcí mnoha lidí a radost ztrápeným srdcím. Nikdo nemůže spočítat slzy, které setřela, rány, které uzdravila, a lásku, kterou probudila.

Její svatost byla něčím novým: bohatá na různé odstíny a výjimečné ctnosti. Byli to již nejen mučedníci a panny, kdo měli přístup k úctě oltáře, ale také manželky, matky a vdovy.

Alžběta prošla cestou křesťanské lásky jako laik, manželka a matka, ale po svém druhém slibu se stala ženou zcela zasvěcenou Bohu a úlevě lidského utrpení.

Třetí řád sv. Františka, řeholní i sekulární, chtějí oživit památku své svaté patronky v průběhu 800. výročí jejího narození a představit ji jako světlo a model evangelního života. Františkánská rodina v ní chce uctít první ženu, která dosáhla svatosti následováním Krista podle *forma vitae* [způsobu života] Františka z Assisi.

Když si připomínáme narození sv. Alžběty, její jedinečnou osobnost i její citlivost, je to proto, abychom se prostřednictvím znalosti a obdivu sami stali nástroji pokoje, abychom se od ní učili, jak dát trochu balzámu na rány lidí na okraji společnosti v naší době, jak zlidštit prostředí, kde žijeme, jak setřít slzy. Rozlévejme dobrotu srdce tam, kde se podle lidských měřítek zdá, jakoby se Otcovo milosrdenství nedalo nalézt. Kéž je velké nasazení sv. Alžběty povzbuzením i pro naši angažovanost. Kéž její příklad i přímluva osvítí naši cestu k Otci, zdroji veškeré lásky, který je Dobro, veškeré dobro, nejvyšší dobro, pokoj a radost.

V Římě, 17. listopadu 2006 o svátku sv. Alžběty

Br. Mauro Jöhri OFM Cap.

generální ministr a předseda Konference Františkánské rodiny

Br. José Rodríguez Carballo OFM

generální ministr

Br. Joachim Giermek OFMConv.
generální ministr

Br. Ilija Živković TOR
generální ministr

Encarnación Del Pozo OFS
generální ministryně

S. Anisia Schneider OSF
předsedkyně Mezinárodní františkánské konference Třetího řeholního řádu

Prameny:

1. Konrád z Marburku, *Epistola*, nazývaná také *Summa Vitae*, životopis.
2. *Dicta quatuor ancillarum* [Výpovědi čtyř služebných].
3. Cesarius z Heisterbachu, cisterciák, *Vita sancte Elysabeth lantgravie* [Život lankraběnky sv. Alžběty], 1236.
4. Anonym ze Zwettlu, cisterciácký mnich, *Vita Sanctae Elisabeth, Landgravie Thuringiae* [Život sv. Alžběty, duryňské lankraběnky], 1236.
5. *Kronika z Reinhardsbrunnu*, benediktinského kláštera.
6. Neznámý františkán, *Vita beatae Elisabeth* [Život blažené Alžběty], konec 13. stol.
7. Dietrich z Apoldy, dominikán, *Vita S. Elisabeth* [Život sv. Alžběty], mezi 1289-1291.